

European Electoral Studies

VOLUME: 2
ISSUE: 2

Volební arény, obvody a regionální oblasti. Poznámka k výběru a pojetí teritoriálních jednotek analýzy volebního chování ve víceúrovňových uspořádáních ¹

(Electoral Arenas, Districts, and Regional Areas: A Comment on Choosing and Defining Territorial Units of Analysis of Electoral Behaviour in Multi-Level Settings)

Maxmilián Strmiska (strmiska@fss.muni.cz)

Abstract:

The article comments upon choosing and defining territorial units of analysis in the study of elections in multi-level institutional settings. The issue seems to be quite important because of an increasing demand put on both intra-level and across-levels comparability of electoral data. The article discusses some research implications and consequences of the use of the concepts of electoral arena, voting district and regional area for assessing of the territorial congruence and/or homogeneity of electoral behavior within as well as among (horizontally) and/or between (vertically) electoral arenas.

Keywords: *elections; analysis; electoral arena; regional area; multi-level settings.*

¹ Tento článek byl zpracován v rámci Výzkumného záměru Politické strany a reprezentace zájmů v soudobých evropských demokraciích (kód MSM 0021622407).

Srovnávací rozbor volebního chování a stranické soutěže v komplexních víceúrovňových institucionálních uspořádáních, jež se snaží brát patřičně v úvahu horizontální (vnitroúrovňové) i vertikální (meziúrovňové) dimenze a implikace volebního chování, představují nesporně velmi důležitou a dynamicky se rozvíjející oblast volebních studií. Budiž však zároveň řečeno, že v tomto případě rozhodně nejde o výzkumné pole, jež by bylo prosté různých metodologických úskalí. Opak je pravdou. S přechodem od analýzy „jednoúrovňových“ volebních fenoménů ke komparativní analýze voleb a s volbami bezprostředně souvisejících procesů utváření a reprodukce stranických soustav v kontextu víceúrovňových institucionálně-politických komplexů vyvstaly nové metodologické problémy a řada problémů již známých se objevila v pozměněném světle, resp. byla uvedena do nových souvislostí. Je tedy zcela přirozené, že organickou součástí budování nové teoreticko-metodologické báze, odpovídající novým, zvýšeným potřebám výzkumu, se staly nejrůznější inovace a revize „starých“ pojmů a přístupů, stejně jako experimenty s novými koncepty a modely.

Tento krátký příspěvek je věnován posouzení několika relevantních souvislostí a konsekvencí výběru vhodné teritoriální jednotky analýzy při studiu volebního chování ve víceúrovňových uspořádáních. Pozornost zde bude věnována uplatnění konceptů volební arény, volebního obvodu a regionální oblasti ve výzkumné perspektivě počítající s horizontální i vertikální dimenzí volebních procesů probíhajících v soudobých komplexních politických obcích.

Dalšímu výkladu a argumentaci musím předeslat stručnou poznámku. Při jakýchkoli úvahách o výběru teritoriální jednotky analýzy nelze ztrácet ze zřetele podmíněnost tohoto výběru různorodými faktory, včetně celkového zaměření daného výzkumu, povahy vstupních hypotéz a v neposlední řadě rozsahu a charakteru dostupných dat. Bylo by tedy velmi neprozřetelné předpokládat, že na tomto poli lze nalézt nějaké univerzální, za všech okolností stejně funkční řešení.

Jak je zřejmé, regionální výseč či oblast (která sice nemusí být nutně chápána jako subnacionální útvar, nicméně v drtivé většině případů tomu tak je) není v rámci

volebních studií teritoriální jednotkou analýzy stejně přirozeně danou jako volební obvod nebo volební aréna (pojímaná při této příležitosti jako celkový prostor volební soutěže, přičemž – z hlediska tohoto základního vymezení – není podstatné, kolika volebními obvody je vlastně utvářena). Zjevně jde o koncept flexibilní, protože regionální oblast může být koneckonců definována různě. Ačkoli to nemusí být zřejmé na první pohled, tato flexibilita skýtá jisté nezanedbatelné výhody. Samozřejmě pro řadu analýz a komparací pohybujících se v jedné institucionální rovině a počítajících se srovnáváním typu obvod-obvod, obvod-aréna, popřípadě aréna-aréna, je pojem regionální oblasti postradatelný anebo zde přichází v úvahu jeho použití jen jakožto doplňkového nástroje. Tato situace se ovšem mění, přejdeme-li k poněkud složitější problematice srovnávacích rozborů voleb a volebního chování zahrnujících buď více než jednu institucionální úroveň anebo počítajících s náročnější diferenciací teritoriálních aspektů uvnitř jediné roviny (není přitom nyní podstatné – z hlediska posuzování důsledků – zda jde skutečně o rozборы explicitně a „z definice“ mnohorozměrné či nikoli).

Není například náhodné, že Daniele Caramani (Caramani 2004) při studiu „nacionalizace“ elektorátů, stran a stranických systémů, resp. územní homogenizace volebního chování, zvolil právě regionální oblasti (*regional units subdividing national territories*; Caramani 2004: 42) za výchozí a klíčovou jednotku prováděné analýzy. Svoji roli zde sehrála – kromě jiných důvodů – právě výše zmíněná flexibilita konceptu regionální oblasti či výseče.

Volba regionálních výsečí a pochopitelně národních celků (celostátních arén volební soutěže), k nimž tyto oblasti přísluší, za výchozí jednotky analýzy má, podobně jako jiné opce, své výhody a nevýhody. Velkou výhodou podle mého názoru představuje to, že tato volba zajišťuje nezbytnou míru vnitronárodní i mezinárodní srovnatelnosti (jak horizontální/vnitroarénové, tak – a to především – vertikální/meziarénové) a ponechává otevřenou řadu možností pro další rozvíjení komplexních analýz.

Jsem si samozřejmě dobře vědom toho, že není regionální oblast jako regionální oblast, což ostatně platí i o volebních arénách (ať národních či jiných – včetně těch nadnárodních). Pro ilustraci vezměme níže do úvahy třeba volby do

národních parlamentů členských zemí Evropské unie (pro zjednodušení uvažujme jen o parlamentech jednokomorových anebo pouze o dolních komorách) a volby do Evropského parlamentu. Regionální výseč, jak bylo naznačeno, může a nemusí být totožná s volebním obvodem – což platí jak pro rovinu národních legislativních voleb, tak pro volby do EP – a rovněž s regionálním správním či samosprávným celkem (utvářejícím, na příslušné institucionální úrovni, specifickou regionální volební arénu; tento moment se jeví jako potenciálně významný především v rovině národních legislativních voleb). Podobně národní aréna může být totožná s jedním volebním (makro)obvodem nebo být utvářena souhrnem volebních obvodů (viz Tabulku 1).

Tabulka 1. Arény a dvoučlenné soubory arén (základní rozlišení podle jejich členění na obvody)

Volby do národních parlamentů (jednokomorových nebo dolních komor)	Volby do evropského parlamentu v jednotlivých členských zemích	
	Jediný volební obvod	Více volebních obvodů
Jediný volební obvod	Kombinace I: soubor dvou vnitřně (z daného hlediska) nečleněných arén.	Kombinace III: z definice heterogenní soubor vnitřně členěné a nečleněné arény.
Více volebních obvodů	Kombinace II: z definice heterogenní soubor vnitřně členěné a nečleněné arény.	Kombinace IV: soubor dvou vnitřně členěných arén.

Podobně bychom mohli postupovat při rozlišování různých druhů (potenciálně více než dvoučlenných) souborů volebních arén v národním měřítku.

Má takový přístup své oprávnění a smysl? Domnívám se, že ano; navržený postup s sebou přináší zajímavé možnosti pro horizontální a vertikální komparaci arén a pro komparaci souborů arén – a to do značné (pochopitelně však nikoli neomezené) míry i bez následného přihlížení k rozdílům v charakteru uplatněných volebních pravidel. Dále než za tento závěr postoupit nyní nemohu. Odvažuji se nicméně (a prozatím) alespoň doufat, že podněty obsažené v předcházejících poznámkách poslouží k žádoucímu rozvíjení diskuse o nabízejících se metodologických inovacích v oblasti výzkumu teritoriálních aspektů volebního chování.

Seznam pramenů a literatury

- Caramani, D. (2004): *The Nationalization of Politics. The Formation of National Electorates and Party Systems in Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Detterbeck, K., Renzsch, W. (2003): Multi-level Electoral Competition. The German Case, *European Urban and Regional Studies*, 11, 3: 257–269.
- Koop, R. (2004): *Federal-Provincial Voting and Federal Integration in the Fourth Canadian Party System*, *Federal Governance*, 4, 1. (<http://www.cnfs-rcef.net/cnfs-rcef.net/site/cnfs/files/journal-pdfs/VCPDFLink.415a298b08552.pdf>; ověřeno k 6. 6. 2007).
- Strmiska, M. (2005): *Regional Parties and Party Systems. Concept and Typology of European Regional Parties and Regional Party Arrangements*. Brno: Anton Pasienska.
- Strmiska, M. (2006): Analýza voleb a posuzování stranického systému: poznámka k defektní konceptualizaci stranického systému. *Evropská volební studia*, 1, 1: 92–97.